

SATURS

KĀ STRĀDĀT AR GRĀMATU?.....	4
IEVADS	6
DZEJA	8
RAINIS	8
Mākonītis un mākonīte	8
Sludinājums avīzē.....	10
Pasaka par jūras braucienu.....	10
JURIS KRONBERGS	12
Enciklopēdijās	13
Ir, protams, daudz mākoņu	14
Ceļotāji	15
Tavs mākonītis	16
Krusa	17
TAUTASDZIESMAS.....	18
DZĪVNIEKU PASAKAS	22
Lapsa māca vilku zvejot	23
Kā kaķis un pele māju valdīja.....	26
Zaķīša mājiņa.....	30
POĒMA	35
VILIS PLŪDONIS	35
Eža kažociņš	36
LITERĀRĀ PASAKA	47
IMANTS ZIEDONIS	47
Pasaka par naga melnumu.....	47
STĀSTS.....	50
IEVA SAMAUSKA	50
Eņģelītis	51
JURIS ZVIRGZDIŅŠ	58
Mufa	59
ELVINS BRŪKSS VAITS	70
Šarlotes tīkls.....	70
ASTRIDA LINDGRĒNE	80
Madikena	80
OLE LUNDS KIRKEGORS	90
Orla Varžurijējs	90
TERMINU VĀRDNĪCA	96

KĀ STRĀDĀT AR GRĀMATU?

Šajā mācību gadā tu sāksi apgūt jaunu mācību priekšmetu "Literatūra". Lasīsi dažādu autoru literāros darbus un folkloru. Iepazīsi dažus literatūras teorijas terminus. Nākamajos mācību gados tos pētīsi plašāk. Literārie darbi, tautasdziesmas un pasakas tevi rosinās palūkoties gan mākoņu, gan dzīvnieku, gan cilvēku dzīvē un piedzīvojumos. Tu varēsi labāk iepazīt sevi un pasaules daudzveidību un dažādību. Tu kopā ar literārajiem tēliem priecāsies, bēdāsies un jutīsi līdzīgi viņu pārdzīvojumiem.

Šīs grāmatas moto ir "Es un dažādā pasaule".

Grāmatā tev būs viegli orientēties, jo katra tēma iezīmēta ar citu krāsu un dotas norādes, lai tu varētu strādāt gan patstāvīgi, gan skolotāja vadībā. Veicot uzdevumus noteiktā secībā,

- tu lasīsi, pētīsi literāros darbus un gūsi savas atziņas;
- vērtēsi tekstu valodu, bagātināsi savu;
- rakstīsi jaunrades darbus, izteiksi viedokli par citu uzrakstīto;
- izteiksmīgi runāsi, lasīsi lomās, mācīsies no galvas literāros tekstus;
- piedalīsies lasītāju semināros.

Pētot **Vārdnīcu**, tu varēsi noskaidrot vārdu un izteicienu nozīmes. Norāde **legaumē!** un **Terminu vārdnīca** grāmatas beigās tev palīdzēs apgūt literatūras teorijas terminus. Norāde **Uzziņai!** paplašinās tavu redzesloku, bet norāde **Uzzini vairāk!** mudinās pašam meklēt noderīgu informāciju interneta vietnēs, grāmatās. Mācību grāmatai pievienots **CD** (darba lapa, klausīšanās teksti), kurā atradīsi interesantus tekstus un uzdevumus tēmas dziļākai izpratnei.

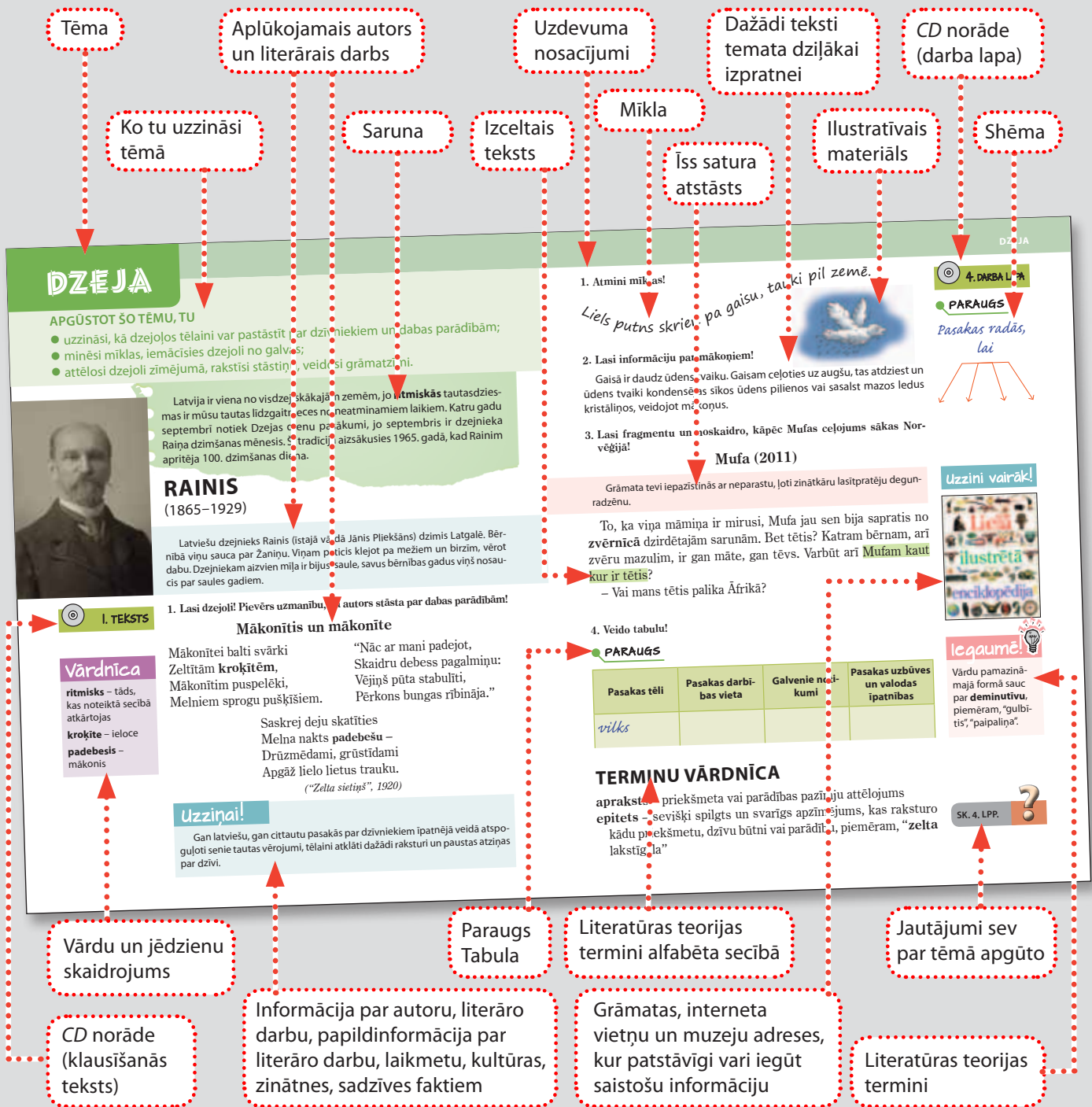

SK. 4. LPP.

PĒC KATRAS TĒMAS APGUVES UZDOD SEV JAUTĀJUMUS, LAI PĀRLIECINĀTOS, KĀ ESI APGUVIS UN SAPRATIS MĀCĪBU SATURU!

1. Ko jaunu uzzināji par tēmā (dzeja, tautasdziesmas, dzīvnieku pasakas, līroepika, literārā pasaka, stāsts) aplūkoto?
2. Kuras ilustrācijas tev šķita visveiksmīgākās?
3. Kuri vārdi, vārdu savienojumi, teikumi tev šķita svarīgi teksta satura izpratnē?
4. Par kuriem tev nozīmīgiem jautājumiem lasītais rosināja domāt?
5. Kura ir vissvarīgākā atziņa, ko guvi pēc šīs tēmas apguves?
6. Kādā veidā tu sadarbojies ar klasesbiedriem, skolotāju u. c. cilvēkiem? Kas tev izdevās? Kas varēja veikties labāk?
7. Kuri mācību uzdevumi tev sagādāja grūtības? Kā tu tiki ar tām galā?
8. Kuru mācību uzdevumu veikšana tev sagādāja vislielāko prieku? Kāpēc?

Pirms sāk apgūt piedāvāto mācību saturu, izpēti mācību grāmatas struktūru un norādes! Lai tev veicas!

APGŪSTOT ŠO TĒMU, TU

- noskaidrosi vārda “grāmata” nozīmi un raksturosi literāro varoņu un savu attieksmi pret grāmatām;
- gatavosies lasītāju semināram.

Sveiks, lasītāj!

Tavās rokās ir grāmata, kas ļaus iepazīt gan tos darbus, kurus ir lasījuši Tavi vecāki un vecvecāki, gan arī tos, kuri daudziem lasītājiem ir jaunums.

Šī grāmata Tev pavērs iespēju iepazīt neparastus varoņus, nokļūt svešās zemēs, izgaršot neparastus vārdus. Tev pavērsies brīnumu pilna pasaule, kurā dzīvnieki, priekšmeti un parādības rīkojas un darbojas kā cilvēki.

Lasīšanas gaitā meklēsi un atradīsi atbildes uz jautājumiem: “Kāpēc tā notiek? Vai tas ir pareizi? Vai tas ir labi?”

Iespējams, ka grāmata pateiks ko tādu, par ko Tu domā, bet ikdienā nerunā. Jo uzmanīgāk lasīsi, jo gudrāk un precīzāk spēsi rīkoties ar valodu, sapratīsi rakstnieku rotaļas ar skaņām un vārdiem un uzzināsi, cik bagāta ir latviešu valoda.

Grāmatas autore

e-pupa

Tava valodas pasaule

Uzzini vairāk!

<http://epupa.valoda.lv>

KAS IR MANĀ GRĀMATU PLAUKTĀ?

1. Kopā ar skolotāju iepazīsties ar elektroniskās latviešu valodas vārdnīcas šķirkli vārdam “grāmata”!
2. Lasi rakstnieces Annas Brigaderes bērnības atmiņu fragmentu un noskaidro, kā raksturota meitenes attieksme pret grāmatām!

Plaukti bija pilni daudzām grāmatām. Mugura pie muguras tās tur gulēja savādos, senlaicīgos sējumos! It kā būtu dzīvas, (..) augdamas tās auga laukā no sienām, rindām vien kā sakārtoti karapulki.

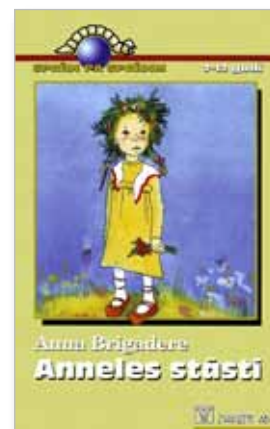
“Te nu gan ir kopā visas pasaules grāmatas!” domāja Annele. Visam mūžam ko lasīt.

“Bet kuru tagad ņemšu?”

“To, kas pašā augšā, tā ir labākā.”

Grāmata pašā augšā gulēja viena pati savā plauktā. Tā izskatījās daudz lasīta, smaga, pelēkos, vienkāršos vākos un ar tādiem apkalumiem stūros kā tēvmāmiņas vecā dziesmu grāmata Avotos.

(*Anna Brigadere. “Anneles stāsti”*)

3. Lasi par gatavošanos lasītāju semināram! Pastāsti, kāds ir tavs grāmatu plaukts un kuras grāmatas tajā atrodas!

Šogad pēc mācību brīvlaika par savām izlasītajām grāmatām tu stāstīsi lasīšanas semināros klasesbiedriem un tev būs iespēja piedalīties klases krājuma veidošanā par izlasītajām grāmatām.

4. Iekārto lasītāja dienasgrāmatu pēc parauga un lasīšanas gaitā veido pierakstus un zīmē ilustrācijas uz A4 formāta lapas! Veic dienasgrāmatas tabulas horizontālajās ailēs šādus ierakstus:

- galvenie notikumi;
- varoņi, to raksturojums, rīcība;
- nozīmīgs citāts (teksta daļa);
- mana attieksme (patika, nepatika, jutu līdzī, apbēdināja, iepriecināja, ieinteresēja) pret lasīto;
- interesanti vārdi, vārdu savienojumi, izteicieni.

PARAUGS

I. DARBA LAPA

Grāmatas autors, nosaukums	Māra Zālīte. “Tango un Tūtiņa ciemos”. Rīga : Liels un mazs, 2011. 60 lpp.
Galvenie notikumi	Grāmata stāsta par divu sunīšu ceļojumu pie krustmātes, kura dzīvo ciemā pie jūras. Lasītājs nokļūst dažādos ciemos. Rakstniece vēsta par suņu bērnu satikšanos ar dažādiem cilvēkiem un asprātīgi atklāj lasītājam, kā cēlušies ciemu nosaukumi.

5. Izpēti attēlus (lpp. ārmalā) un pastāsti, ko tie liecina par lasītāju!

Vārdnīca

seminārs – nodarbība, kurā noklausās un apspriež patstāvīgi sagatavotus ziņojumus

APGŪSTOT ŠO TĒMU, TU

- uzzināsi, kā dzejoļos tēlaini var pastāstīt par dzīvniekiem un dabas parādībām;
- minēsi mīklas, iemācīsies dzejoli no galvas;
- attēlosi dzejoli zīmējumā, rakstīsi stāstiņu, veidosi grāmatzīmi.

Latvija ir viena no visdzejiskākajām zemēm, jo **ritmiskās** tautasdziesmas ir mūsu tautas līdzgaitnieces no neatminamiem laikiem. Katru gadu septembrī notiek Dzejas dienu pasākumi, jo septembris ir dzejnieka Raiņa dzimšanas mēnesis. Šī tradīcija aizsākusies 1965. gadā, kad Rainim apritēja 100. dzimšanas diena.

RAINIS

(1865–1929)

Latviešu dzejnieks Rainis (īstajā vārdā Jānis Pliekšāns) dzimis Latgalē. Bērnībā viņu sauca par Žaniņu. Viņam patīcis klejot pa mežiem un birzīm, vērot dabu. Dzejniekam aizvien mīļa ir bijusi saule, savus bērnības gadus viņš nosaucis par saules gadiem.

I. TEKSTS

1. Noklausies dzejoli “Mākonītis un mākonīte”! Ja iespējams, noklausies Imanta Kalniņa komponēto dziesmu ar Raiņa vārdiem “Mākonītis un Mākonīte” vai noskaties Rozes Stiebras animācijas filmu!

2. Lasi dzejoli! Pievērs uzmanību, kā autors stāsta par dabas parādībām!

Vārdnīca

ritmisks – tāds, kas noteiktā secībā atkārtojas

krokīte – ieloce

padebēsis – mākonis

Mākonītis un mākonīte

Mākonītei balti svārki
Zeltītām **krokītēm**,
Mākonītim puspelēki,
Melniem sprogu pušķīšiem.

“Nāc ar mani padejot,
Skaidru debess pagalmiņu:
Vējiņš pūta stabulīti,
Pērkons bungas rībināja.”

Saskrej deju skatīties
Melnā nakts **padebešu** –
Drūzmēdami, grūstīdami
Apgāž lielo lietus trauku.

(“Zelta sietiņš”, 1920)

3. Par kādiem notikumiem dzejoli stāstīti?

Ieņemē!

Personifikācija – cilvēkam piemītošo īpašību piedēvēšana priekšmetiem, dabas parādībām vai dzīvniekiem.

Vārdnīca

gara acīm – šeit: iztēlē, fantāzijā

gravīra – metāla grebums

4. Kāda ir dzejoļa noskaņa (priecīga, bēdīga, bezrūpīga, nopietna, smeldzīga, noslēpumaina)? Pamato savas domas!
5. Kādas cilvēka spējas piedēvētas dabas parādībām un kāpēc?
6. Uzzīmē, ko tu saredzēji un saklausīji dzejoli!
7. Lasi Raiņa darba “Sauls gadi” rindas un pārdomā, kā tu nosauktu savas agrās bērnības dienas!

Cik man nākas savā gaitā
Atcerēties bērnu dienu,
Tik es redzu **gara acīm**
Zelta sauli atmirgojam.

8. Rūpīgi aplūko attēlus! Uzraksti stāstiņu, kā runčuks iekūlās ķibelē un kļuva par kamolu!

Uzziņai!

Dzejoļos bērniem Rainis tēlojis gan dabas parādības un dzīvniekus, gan rotaļlietas. Rainim un Aspazijai allaž bijis kāds kaķis.

*Sena gravīra
“Dzejas kamolītis”*

Vārdnīca

sludinājums – īss paziņojums par kādu notikumu vai vajadzību

māga – *šeit*: vēders

gards – garšīgs

rublis – naudas vienība

Vārdnīca

tviteris (*sar.*; no angļu val. *twitter*) – interneta īsziņu apmaiņas sistēma

rakstzīme – burts, cipars, ko izmanto rakstīšanai

9. Lasi dzejoli un padomā, ko tas vēsta par saimnieka attieksmi pret kaķīti! Pamato savu atbildi!

Sludinājums avīzē

Kopš trim dienām pazudis
Mans runcītis:
Bij gaiši pelēks ar tumšām josliņām,
Uz muguras desmit melnām podziņām.
Ap kakliņu bij balta krāga,
Balta bij arī apaļā **māga**.
Mika bij viņa vārds;
Viņš ēda tikai, kas **gards**.
Kas viņu man atnesīs,
No papus simts **rubļus** sev izpelnīs.
Es mutīti arī tam gribu dot,
Mika uz divām kājām nostāvēt prot.

(“*Puķu lodziņš*”, 1924)

10. Pastāsti, ko tu esi uzzinājis, lasījis par cilvēku izturēšanos pret dzīvniekiem! Ko esi pats novērojis?
11. Iztēlojies, ka tev pazudis dzīvnieks! Uzraksti sludinājumu, ko tu varētu ievietot *tviterī*! Iekļaujies 140 rakstzīmēs!
12. Lasi dzejoli, pievērs uzmanību vārdiem, kuri rindas beigās atskan! Izraksti šos vārdu pārus!

● PARAGS

trauca – brauca

Pasaka par jūras braucienu

1. Visi ļaudis uz krastu trauca:
Tur tauriņš un pele pa jūru brauca!
2. Tauriņš spārnus kā buras pleta,
Pele asti kā stūri meta.

3. No vēja tauriņam uznāca šķava,
Pārplīsa kuģis, glābiņa nava.
4. Pele peldus metās – ak, bēdas! –
Tauriņš pelei uz galvas sēdās.
5. “Vai!” kliedz pele: “Tu man par smagu!
Noliec mazākais tauri un ragu!”
6. Teic tauriņš: “Noliec labāk tu ūsas!
Tā tu ašāk paglābsi mūsus.”
7. Tad abi laimīgi nokļuva malā,
Te nu arī mana pasaka galā.

(“*Vasaras princīši un princesītes*”, 1924)

13. Strādājiet septiņās grupās! Katra grupa izlozējiet dzejoļa kārtas numuru un ilustrējiet izlozēto pantu! Veidojiet zīmējumu sēriju!
14. Sameklē dzejoli ar atskaņām! Veido darba lapu klasesbiedram, kurā ir jāuzmin atskaņas!

2. DARBA LAPA